ВЕЧЕРНИЦѢ.

ЛИТЕРАТУРНЄ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 38. Львôвъ дня 22. Листопада 1862.

ПУГА.

Поема І. Федьковича.

(Конець.)

III.

У море сонечко заходить,
Щобы гарненько ся скупать,
Бо цѣлый день у крови бродить.
У чiй? — на що вамъ пытать;
Не доста знати вамъ, що бродить?
Отъ лучше, братья, ся спытать,
Чого таке червоне сходить,
Коли ходило ся купать? —
Не треба много тутъ розправы:
Волоське море все кроваве,
А праведне якъ впало въ кровь —
Такъ сходить зновъ. —

А надъ Маджентою горовъ
Стоять гарматы;
Муть стрѣляти! —

Лелѣяла, колысала
Та утѣхи сподѣвалась; —
А чи-жъ тобѣ не утѣха,
Удовонько серце?
Заревѣли въ оденъ голосъ!
Якъ цвѣтъ на коверцѣ,
Посыпались червонiи рѣки....
Замовкли на вѣки, —
Та не они;
Ваши сыны,
Сыны ваши милi!
А проклятiи
Въ-одно тратять,
Карiю розбили;
Лягло якъ рôй:
Лежить и твôй, —
Лежить собѣ, молоденькiй,
Замокъ чорнiи очи,
Пôдъ тымъ дубомъ зелененькимъ,
Де спавъ сеи ночи.

IV.

Угу! —
Крадеться мѣсяць зъ - за цвинтарей,
Такiй черленый якъ опиръ,
Зъ-за лѣса сунуть чорнiи хмары,
Гадавъбы, суне манастыръ,
Та хоче умерлыхъ покрыти,
Що онъ бѣлѣють якъ зима,
Бо йде опиръ кровцю имъ пити,
А въ ихъ кровцѣ уже нема, —
А ôнъ розôдре бѣлiи груди,
Тiи руськiи груди, що якъ спижъ,
Та серце, серце грызти буде,
А що самый си не доѣшь,
То дѣти твои будуть ссати:
Вовки, куницѣ, псы проклятiи;
А що и симъ бѣсамъ не гоже,
То ворона имъ допоможе. —
Угу!

Середъ кровавого лугу
Лежить си жовнѣръ пôдъ дубцемъ,
Накрывъ си очи рукавцемъ,
Накрывъ личко собѣ козаче, —
Плаче.
Радъ бы ся на бôкъ обернуть, —
Не годенъ; бо кровцѣ чимало
Стекло зъ вго, — въ пѣсокъ потало.
Французькiи туны лихо бьють, —
Чому не трапили ôдъ-разу?...

Дивѣть, вовкôвъ якихъ тамъ лазить!
Тамъ борше гранатира рвуть;
Не стало, — капраля вже друть;
Не стало, — вже летять до того
Жовнѣрика молодого,
Що го мати лелѣяла,
Та потѣхи сподѣвалась....
Простибôгъ, мамко, за услугу;
Прiйми хоть душу, Боже....

Угу! —
Тай пустилась сѣромандцямъ
Прямесенько въ-очи:

Не будете розтягати,
Кого вамъ ся хоче! —
Объѣдалась, кровавилась,
Що силы ставало;
Ôнъ ѣ не давъ нѣмцямъ, — вона
Вовкамъ го не дала. —
Угу!

V.

Давъ Господь святвечеръ, и другій,
Давъ радость, давъ, давъ благодать
Въ хатахъ сѣдають вечерать, —
Сѣдають, щиро-сь Богу молють:
За его даръ, за его волю,
Що мѣжъ царями святый ладъ,
Що ихъ сыны прійшли назадъ,
Що вздрѣли ихъ при своѣмъ столѣ; —
Але не всѣ оттакъ ся молять,
Не всѣ, не всѣ. —

Де-хто въ тузѣ
Сидить та сына споминає,
Що десь теперь въ далекôмъ краю, —
Хто знає, — може и не ѣвъ. —
Де-хто вечерять и не сѣвъ, —
Не сѣвъ, бо серденько ся коле
На-полы. — Не дождесь нѣколи, —
Нѣколи не дождесь!
Сидить не ѣвши, серце рвесь...
То святвечеръ! Бодай тому
Такій, — я знаю лишь, кому! —

А якъ у вдовинôмъ дому?
Зъ ôконъ палає, якъ зъ палаты,
Въ медахъ купається вся хата,
А удова си, за столомъ,
Радѣє своимъ соколомъ,
Що повернувся зъ того краю,
Де нашихъ трутовъ наповають,
Попы не ховають, —
Вовки розтягають. —
Вдова собѣ такъ розважає;
А хто ся лучить тамъ здоровъ,
Той мусе выпить зо старовъ. —
И я тамъ бувъ изъ колядовъ,
Тай — нѣде правду дѣти —
Гей пôдхмелився; бо — адѣте —
Удовонька, якъ та голубка,
Все кубочокъ менѣ по кубку, —
Все гай!
Нехай
Здоровенька и ôдповѣсть,
Коли не ладна моя пѣснь. —
Лишъ та пуга тамъ не була;
Она въ Италіи,
Сидить собѣ на деревѣ, —
Та зъ голоду млѣє.
Угу!

СЫНЪ ОПРЫШКА.

Повѣсть взята зъ правдивои пригоды.

(Продовженіе).

VI.

У мѣсточку, де бувъ урядъ камеральный и тоти всѣ вельможни паны урядники, бувъ такожъ и надлѣсничій цѣсарській, якъ то его зъ нѣмецька зовуть, панъ оберферштеръ. Добрый то бувъ панъ, але бѣдный, маючій велику родину, зложену зъ одинадцятеро своихъ а скôлька знова дѣтей вдовы сестры, котра такожъ у него сидѣла, а померши на его голову дѣти лишила. Помѣжъ сестриными дѣтьми найстарша була дочка Емилія; красна и добра дѣвчвчинка, коли сирота бѣдна та ще й у дѣтного вуйка на ласцѣ. Вуйкожъ самъ, добрый чоловѣкъ, и свои и сестрини дѣти любивъ майже однако и за всѣхъ старався однако; але вуйна, панѣ надлѣсничина трохи а де коли й за много прикра жѣнка, уже якось не ласкаво дивила на сиротъ, та якъ коли могла, то попыхала ихъ куди ѣй заплыло. А що найгôрше, такôй очевидячки нелюбила двоє сестриныхъ дѣвчатъ, кобы и на очи ихъ невидѣла. Знать певно тому така була, що ѣи доньки, котрыхъ ажъ ôсѣмъ мала, якись неконче красни були, а сироты, якъбы умысне, то такѣ, якъ квѣточки були гожи и милы.

Панна Емилія уже пôдросла була досить, уже шѣстьнадцять лѣтъ ѣй минало, а донька найстарша надлѣсничихъ була на тринадцятôмъ року. Емилія гожа собѣ була и добра, и красна, що вже й нѣякъ розказати; а тринадцятолѣтня доня надлѣсничины, якось така бридка и лиха и дивна була, що бѣдна мати уже ôдъ тенеръ гризлася нею. А знаєте, яки тоти мамы: коли видять чужіи дѣти ладни, гожи, та розумни, а въ нихъ не конче принадни свои выглядають, то вже бы ради, тамти дѣти а чей и потопити, лишъ кобы ихъ чудонька перши. Такъ щось робила и панѣ надлѣсничина; сестрину доньку то

вже й сварила все и поневѣряла и казала робити, якъ служинцѣ, и невбирала ѣѣ такъ, якъ своихъ — думала що згирить красу — бодай такъ; дѣвчина, що день, хоть паплакалася по кутикахъ, ставала краща, наче та рожа ôдъ ряснои росы розцвитала. Вуйко тѣшився, що сестрѣнниця сирота хоть гожа, неразъ зъ жѣнкою своєю и поперечився за ню; але щожъ? ôнъ мало коли бувъ дома, тай въ конець недуже єго жѣнка й слухала.

Де дома ладна дѣвчина, найдуться и женихи заразъ. Отже такъ и ту дѣялося. Зачали приходити и сяки и таки а все лише до Емиліи, хоть и найстарша доня надлѣсничого такожъ уже чепурилася дуже. Межи иншыми зачавъ якось частѣйше заѣздити и панъ лѣсничій нашъ: все собѣ найшовъ то се то те дѣло, та прійшовъ.

Справдѣ казавши єго досить любивъ и панъ надлѣсничій. Бувало коли приѣде, то все коло него чисто и гарно, якъ у булого жовнѣра, и коло коня гарно и свѣтло, знавъ всему ладъ самъ, бо бувши и лакеемъ приучився. И грошѣ въ него все були у кишенѣ, знавъ ихъ шанувати и знавъ грôшъ роздобути. Отжежъ такъ зверхи бувъ собѣ гладкій чоловѣкъ, а єще притôмъ и здоровъ якъ звѣръ и небридкій. Приѣздивъ ôнъ у службѣ, а панъ надлѣсничій заєдно запросивъ его до себе то на обѣдъ то на снѣданья, усе собѣ нишкомъ гадавъ, кобы удалося єго оженити изъ Емилею.

Потому, якъ загадавъ, такъ и довѣвъ дѣла. Лѣсничому до уподобы пристала панна, зачавъ думати за то бôльше та якось помалу и нагадався, що засватавъ. Панна и хотѣла и нѣ, але щожъ було робити? — Здавався нѣчого якійсь чоловѣкъ; хиба пôйти за него, — ще и вуйко примовивъ, та й зробили имъ весѣлья.

Емилія добродушна, сирôтствомъ своимъ пригнена и не знала за кого вона ôддавалася. Знала єго дуже мало, отъ тôлько, що єго видѣла въ дома у вуйка, а бôльше нѣ зъ ôдки. Здавався ôнъ добрый чоловѣкъ въ ѣи очахъ, якъ кождый иншій, о любвѣ и не думала єще; а за злыхъ вона хиба знала зъ оповѣданья та казки.

А тымъ часомъ ôнъ бувъ зовсѣмъ иншій; такій, якій ѣй и не снився.

Що ôнъ бувъ за чоловѣкъ, придивѣмся єму лѣпше. Зъ малу привыклый до роботы и бѣды дема, взятый до вôйська зобачивъ свѣта, и приучився, по заякъ при вôйську учаться, що єму на старшого доконче було потрѣбно. Яко слухняный жовнѣръ бувъ любленый и за добрымъ словомъ майора дôстався въ службу высокого урядника у Львовѣ. Але за те вже знаємо.

Привыкненый до послуху и давленый силою старшихъ, чекавъ ôнъ лише хвилѣ, якъ то ôнъ колись дослужиться, що й ôнъ розказувати буде. Тота гадка найбôльше удержувала єго въ терпеливости служковôй и довела до того, чимъ на правду и стався. Якъ зôставъ лѣсничимъ, якъ уже й присягу зложивъ, и узрѣвъ самого лише себе въ селѣ пана, то ажъ тогди ôнъ ôдъ кôльканадцять лѣтъ вôльнѣйше ôдотхнувъ, ôдъ давныхъ давенъ уважавъ самъ себе за такого, о якимъ впередъ лише мôгъ думати и снити. Требажъ було и жити, якъ панъ жити лишъ може. Правда, що й такъ живъ, якъ въ єго забитôй службою головѣ лише найлѣпше здавалося — нежалувавъ собѣ нѣчого. А щежъ до того й оженився зъ такою красною панною, та й сестрѣнницею пана надлѣсничого! Бôльше щастья, якъ розуму!

Оженившися ставъ страшенно завистнымъ, якъ кождый завидитъ, котрый щось такого має, що невартъ, або чому цѣни не знає. И одно й друге було у пана лѣсничого. Длятого дивни ему гадки налазили на голову єго, гадавъ, що у нѣкого нема такои жѣнки, та й що кождый радбы ѣи єму ôдобратн. О любви ôнъ певно николи за житья и не знавъ и не думавъ; его хôдъ мыслій бувъ иншій, якъ у людей буває, бо ôнъ тымъ бувъ, чимъ ôнъ неумѣвъ бути.

Помалу, помалу, бѣдна Емилія, хоть немала еще причины нарѣкати на свого мужа, стояла наче продана, сама одинока на свѣтѣ, ненайшовши въ чоловѣцѣ своимъ любви, безъ котрои жѣнка кожда и жити неможе, ани маючи для него шанобу.

Чому воно такъ було, вона сама того незнала и непонялабъ навѣть. Велося изъ дня на день, ажъ и довелося до сего часу, якъ мы розказували и бачили впередже.

Най панъ и панѣ собѣ сидять дома, але де Гринью?

VII.

У высокôй верховинѣ за многими горбами и горами уже май при самôй граници Угорщины тягнуться

мовъ цѣпья одна за другою просторонни полонины, буйни и богати сами собою, а пышни мовъ той рай за котрымъ люде пропадаютъ заєдно а невмѣють єго ôдшукати. Ту лишъ бы жити та на легкôмъ здоровôмъ вѣтрѣ пробувати; а прецѣнь люде, що вѣчно золота, славы бажають, що шукають безъ ôдпочинку, де бы имъ легше та лѣпше, тоти люде и зъ ôдти бредуть у калъ шумного свѣта, та гонять за лихомъ, якъ дѣти за мотылями; тоти то сами люде, що вѣчно снится имъ рай, котрого не бачили и бачити не будуть.

Може бы имъ помогло, колибъ хто сказавъ, що въ природѣ рай и житья? Бодай такъ мы здорови, я кажу,— вони не вѣрять у таки, якъ мовлять, небылицѣ, у нихъ є свôй, але иншій, думають, розумъ, у нихъ и свôй Бôгъ иншій, у нихъ своє все инакше, лучше, розумнѣйше, цѣкавѣйше!... Дивни то тіи люде, мы скажемо, а мыжъ чи лѣпши? Бодай такъ — я ще разъ скажу.

Лише верховинецъ, кажуть, не возьме и цѣлый свѣтъ за свою верховину, за свои горы рôдни, за свои полонины; — верховинецъ у пѣсни отъ якъ каже: „верховино свѣтку ты нашъ, гей якъ у тобѣ такъ мило!“— у верховинця по надъ єго верховину нема нѣчого въ свѣтѣ кращого, кажуть, єму не бажиться нѣ золота, нѣ славы, нѣ шумного свѣта... Бодай такъ — я знова скажу. Хоть и рай справдешній тота верховина, а чомужъ бажиться верховинцеви ще й чого бôльше? Такій то вже собѣ дивный той Божій чоловѣкъ, нѣколи не сытый, вѣчно лакомый; уже незнать чому ôнъ такій родиться. Одному пильно славы, одному золота, одному сего а одному того — якъ має разъ, радбы ще й бôльше; — незнати яккы єму свѣтъ цѣлый давъ, чи не схотѣвбы щещо?

Люде по цѣлому свѣтѣ все собѣ однаки, нѣ на волосъ одни другимъ неуступають, усѣхъ запытай, то й усѣ наразъ однакій майже одвѣтъ дадуть и тоти, що розумни, и тоти, що ихъ зовуть нерозумными — усѣ люде кричать на всѣ заставки, що не лише для пустои мамоны жіють, а прецѣ за нею лишъ увесь вѣкъ шукають, кождый иншою дорогою! Велики мудрагелѣ, що въ нихъ є повна мошонка, то вони на другихъ горлають; вони нѣбы правомъ друть зъ братôвъ шкôру, а други, що й не можуть такъ та й невмѣють, то зовуться въ нихъ злодѣями и розбôйниками. Правда, що вони розбôйниками и злодѣями, правда, шо вони лихо творять, а чомужъ вы мудри не учите ихъ на добро та на розумъ?

Отъ яка насъ узялася казка, куды мы забрили, зачавши розказувати за верховину! Хиба даймо покôй, та вернѣмъ до нашого.

Була то нôчъ самая та, коли молода панѣ лѣсничина наслухавши безъ лику пакостныхъ слôвъ ôдъ свого мужа, лежала цѣла въ слезахъ на своимъ лôжку немогучи зажмурити й ока, чи зъ жалю, чи зъ гризоты та думанья надъ своєю нещасною долею. Нôчъ була ясна якъ день, и тиха. Высоко на небѣ плывъ поволи свѣтлый, повный мѣсяць призираючися смѣючимъ лицемъ на сплючу землю; єму видко однако здавалося, чи дививъ на тыхъ, що веселяться, чи на тыхъ, що горюють, ôнъ зъ однакою увагою поглядавъ и на мѣста и на села, и на долины и на горы. По селу тихо и мирно, лишъ де коли ôдкликуються собаки чуйни, гойкнуть мовъ черезъ сонъ варты церковни та улични, а други сплять, та роздивляють то утѣшно, то жалôсно на дива, котри швидконогій сонъ носить хата ôдъ хаты, та соннымъ показує. Знать має много по ночи ходити, бо декотрыхъ обминає, та видко и въ полонинѣ пильно не ходивъ ôнъ, бо й тамъ лишивъ ще несплячихъ людей, котри мабуть за него не дуже й журяться, коли весело та утѣшно забавляються.

Придивѣмся тымъ дивнымъ людямъ, чого вони не сплять и що вони по ночи роблять?

Пôдъ величезною ялицею лежить то сидитъ кôлька чоловѣкъ докола ватры, люльки запѣкають, курять та балакають. Поубирани у сѣракахъ чорныхъ, у широкихъ ременяхъ ôдъ пряшокъ и гузикôвъ блищачихъ, у синыхъ ногавицяхъ та ходакахъ прививаныхъ бѣлыми вовняными волоками. У декотрого выгляда зъ за ременя то колодка ножа, то шія жовтокованого пистолету, а до ялицѣ поупирани ручницѣ довши и коротши та топорцѣ ясни и крити жовтою бляхою. Одинъ изъ нихъ увихаєся коло кôтлика кипячого, знать кухарить, а другій, видко наймолодшій изъ нихъ, до ялицѣ плечемъ упертый, сидячи приграва собѣ тихцемъ на фуярцѣ, по своему думку думає. Старши хоть говорять, однакъ слухають игры, бо лежачи перехилили головы идъ ялици та де коли перестають говорити. Ба далѣй зачали й до молодого бесѣдувати.

„А чого ты Гриню такій тихій — айножъ бануєшъ за курною хатою?“ явсь найсамперѣдъ казати найстаршій.

(Дальше буде.)

НАУКИ ПРИРОДНИ

„Alles gescheidte“ — лишь не лякайтеся, що я такъ ôдразу зъ-нѣмецька зашварготѣвъ; знаєте, я хоть бувъ пôдъ мѣрою, то про то не бувъ я ще въ рекрутахъ; а якъбы и бувъ, то й тото не соромъ, божъ и тамъ нашй люде, тай ще яки люде! коли ихъ и сами архивоєноды высоко цѣнять; я собѣ-чолвѣкъ, а принаймѣй радъбы бути чоловѣкомъ, а попри тото и націоналистомъ, лишь изъ такихъ націоналистôвъ, що небоять ся сказати мудре слово, чи то за москалемъ, чи то за нѣмцемъ, коли трапиться. Отъ и теперь кажу за однимъ мудрымъ нѣмцемъ: „Alles Gescheidte ist schon gedacht worden, man muss nur versuchen, es noch einmal zu denken“ Понашому (по людськи) сказавши, то воно бы такъ стояло: Були вже въ свѣтѣ не одни люди тямучй, та намъ бы лишь за ними йти. (Але але, прошу вашои ласки, не перевернѣть лише тото слово, не по нашому- та не гадайте де-хто, що я бы казавъ за тямучими людьми н а о с л ѣ п ъ йти. Боже заступи!) Чи и мы йдемо за такими премудрыми? Роздивѣмся.

Читаю у нашихъ Вечерницяхъ и про литературу—народне слово, одробину про исторію, бо-жъ и у Вечерницяхъ є зерна исторіи, на котори колись розумный и праведный Историкъ увагу зверне, и вашй щирй стремлѣнья вѣрно и справедливо осудить; читаю де-не-що, правда немного, про матерь Украину та єи сердечныхъ сынôвъ, которыми величати ся може передъ цѣлымъ мiромъ. Все то ще не доскональне, недовершене, та таки витаємо мы — не всѣ правда, нѣ, бо давъ намъ Богъ и такихъ, що вжилися въ чужôй нѣсенѣтницѣ, наче червакъ у хрѣну не знаючи за моркву — все то, кажу, витаємо мы по братськи Причина тому — хтобы ѣѣ не знавъ? Одного нестaвало у вашôй часописи, и ажъ въ послѣднôмъ числѣ дочитався я, що якійсь панъ, кобы здоровъ, гадає надсылати Вамъ артикулы зъ геологіи, физики, и т. д. Працю сю привитає также по братськи кождый, кому не чужа тая земля, що тôлько люду живить, и не чужій той людъ, що на нетрудныхъ крôвае. Знаємо, що науки природнй займають нынѣ межи другими высоке и шановне мѣсце, що зливають певне добро на „злыхъ и праведныхъ“ и лишь темный невѣра силкувавсь бы тое заперечити. Пôймаємо, чимъ то велики сегодня западнй народы и державы, що вони здвиглися на высоту, на котрôй нынѣ стоять, зъ средновѣчнои тьмы не самою филологією, философією, исторією, що пôдъ пару великимъ геніямъ на полю вспôмнутыхъ наукъ, заявили мiрови другй геніи, на безкраємъ общарѣ наукъ природнихъ новй велики правды. Чи-жъ бôльши тамти якъ тй послѣднй? Всѣ вони великй бо загаломъ служать правдѣ, для неи жіють, нею дышуть, але хосенъ для практичнего житья зъ творôвъ однихъ и другихъ дуже неровный. Науки чисто-философични, що то умъ людській, цѣлого чоловѣка ушляхотняють, невимовно збогачають, що го переносять въ незмѣренну краину мысли, до Бога зближають, можна-бъ однимъ словомъ величною гимнастикою духа назвати. Блаженнй тй, що не лѣнилися въ такую безконечну дорогу пускати. Але-жъ, благо и такимъ, которй стараються сбзнакомляти зъ ихъ бытомъ, тѣсно злученй, пôзнати появы, що въ ихъ очехъ дѣються, и зрозумѣти имъ силу. Таки люде видно, були и зъ первовѣку, и нашъ первый батько Адамъ, наколи свѣтъ побачивъ, не чудувався лишень надъ єго красотою, забагъ ôнъ проникнути и се и то, коли, якъ у старôмъ завѣтѣ читаємо, самому Богу недовѣряючи, вкусивъ овощь, заказанного дерева.

Тому то и премудрй всѣхъ часôвъ, которыхъ имена въ всемiрнôй дѣѣ сіяють, и по насъ сіятимуть, знаходили незглаголанну обраду въ природѣ, и слѣдили безъ утомы за одвѣчними законами, хоть котрому. отъ якъ н. пр. Плініеви и другимъ прійшлося головою наложити. Тôлько то инакше буле т о г д и, де одиноки люде заглублялися въ догадкахъ и думаньяхъ безъ удѣлу громадського, а инакъ т е п е р ь, коли чути потребу природнихъ наукъ не лишь для одиниць, але для загалу. Пôймаючи тымъ ладомъ значѣнья тыхъ наукъ и ихъ вартунокъ, думаю що и намъ не выпадає по заду другихъ пріоставатися, але шкандибати хоть не впарѣ зъ другими, то бодай за ними, роззираючися боками, що-бы намъ пôдоймити, що лишити, а въ чôмъ де дѣло поправити. До сеи поры не ма у насъ єще свого Гумбольда, але передъ нами єще сотнѣ лѣтъ! а якъ разъ черга прійшла на нашъ народъ нове слово обявити межи народами, в ъ п о е з і и, такъ прійдеся колись за покотомъ и на другихъ галузяхъ науки показати нови идеи, пезнани законы. Одного не забувати бъ въ сѣмъ дѣлѣ. Кождый народъ плекає науки по своєму. Европейцѣ переповняють музеи, збогачають библіотеки, — дикарѣ въ степахъ Американськихъ — въ Аустраліи, и по иньчихъ островахъ передають свои досвѣдчѣнья одъ рода въ родъ, а такъ хоронятъ наслѣдники всѣ тоти пожиточнй правила, котрыми собѣ ихъ родичи (предки) въ житью пôдпомагали. Знаньє ихъ, за-якій кругъ воно обôймає, мусить имъ старчити на щоденнй потребы. (Не є воно и безъ того, щобы кругъ ихъ знанья не розширувавъ ся, и справдѣ, неразъ зъумѣвся нашъ образованый Европеєць-пройдисвѣтъ, надъ богатствомъ практикъ, такихъ лѣсовикôвъ.)

Нашъ народъ жіє также въ природѣ. Довголѣтнй досвѣдчѣнья заховалися межи нашими знахорами то знахорками; не одна сила твору божого знана була вже простому неуцѣ, коли ще ученымъ за се и не приснилося. Чи воно на тôмъ стане, чи мы тымъ шляхомъ до досконалости прямувати маємо, есть пытаньє, котре ледво хто потакувати буде. Видиться, шо мы пôрванй струвю „цивилизаціи“ мусимо туда йти, куда другй наставилися, и недостатки нашй зъ богатыхъ скарбôвъ наукъ выповняти. И оттутъ може статись, що цивилізація бы насъ цѣлкомъ на свое копыто

перербила, коли-бы мы неоставшись вѣрными свому характерови, цѣлкомъ на чужу пôдмогу здалися, а може бути щобъ слова: „Kehrt die Wissenschaft zur Natur zurück" черезъ насъ въ дѣло ввошли. — Не давно тому заводивъ оденъ господинъ въ „Словѣ," що намъ бы взятися до наукъ реальныхъ, техничнихъ, то и благо („добробытъ") пôдойметъ, индустрія и ремѣсла процвитуть, а нашъ хлопъ, наколи убуе чоботъ складнѣйшій, то такъ стане скорѣйшимъ въ ходу, и лѣпшимъ въ мысляхъ и дѣланьяхъ. (!!) За сю правду (?) не побоживъ бы я, що чоловѣкъ убувши лѣпшій чоботъ, лѣпшимъ стане въ мысляхъ и дѣланьяхъ — але, що сесѣ науки чоловѣка лѣпшимъ роблять духа его одъ „земныхъ" въ „небеснія" пôдносять, збогачують пашъ умъ и загрѣвають серце, на се вже подпишуся съ повнымъ самопôзнаньемъ (свѣдомостію.) И справдѣ! цѣла вселенна то одна велична книга Божои премудрости, и великій тотъ, хто ѥи письмена пôймав. А тоти письмена якъ вони розличнѝ, — яки незчисленнѝ! однѝ палають на безмѣрнôмъ зводѣ небеснôмъ, други лежать мовъ тѝ гїероглифы присыпани вѣковѣчними верствами руинъ, и свѣдчать о тôмъ всѣмъ, що наша земля въ давнину перебула. Се памятники ѥи історіи. Заглубивши ся въ природу — одкрываѥся намъ чудесный свѣтъ и въ найменшôмъ творѣ — а не лишь въ громѣ велегласнôмъ — не лишь въ блыскавицѣ продираючôй чорну хмару. Нашѝ люде, за кôлько зауважити можно, любують собѣ въ тôй красѣ — въ тыхъ чудесахъ, любують собѣ въ лѣсахъ, гаяхъ, не лишь для хосна самого — але для того, шо воно имъ яко краса -роскôшь до серця припадае. Тому то и въ поезіи нашôй народнôй находимо таке богатство красоты, — порôвнан зъ натуры, фигуръ и обрезôвъ въ току щоденнои беседы Зъ того всего видко, що нашъ народъ пôймивъ вже Азбуку наукъ природнихъ, теперь бы намъ лишь далѣй поступати. — Далѣй не втну, нехай мудрѣщѝ мудрѣше кажуть. Для мене то якось не легка робота вылущити гадки рѣзко, и резолютно. Правда, якось ихъ досыть и скупо, — а хочь коли прокинуться по перечитаню якого мудрого дѣльця, мовъ пôдпеньки по дощеви, та що зъ того? Чужій вогонь довго не загрѣе. Въ-рештѣ знаете, слово, хоть и наймудрѣйше добре, але ще не найлѣпше.— За симъ словомъ бувайте здоровѝ.

К. Г.

СЛÔВЦЕ ПРАВДЫ DZIENNIK-ОВИ LITERACK-ОМУ ПРО НАШОГО БАТЬКА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

(Продовженье.)

Народъ нашъ, розложившійся великимъ таборомъ на далекому простеронствѣ ôдъ Сяну и Вислоки по Дôнъ, бувъ споконвѣчнымъ, первобытнымъ, особнымъ племямъ славянського міра. Окрема мова, старѝ славянськѝ звычаи творили ѥго истоту; а тиха, семейна, хлѣборобська жизнь зъ громадськими порядками, любовь рôднои землѣ, и привязанность до своихъ богôвъ, надавали ему цѣху тихого, хлѣборобського, даровитого, якъ на той часъ досыть образованного, и религійного народу.— Въ лугахъ своихъ, дубровахъ, на широкихъ поляхъ, надъ рѣками сидѣли нашѝ предки, держали свои зборы громадськѝ, вѣчами названнѝ, обходили свята и игрища религійнѝ, въ котрыхъ складали и спѣвали пѣснѣ во славу своихъ щедрыхъ богôвъ.— Часы тѝ щасливѝ и до нынѣ задержалися у памяти народу въ ѥго колядкахъ, тôлько променѣ засіявшого навпослѣ намъ свѣтла вѣры Христовои позмѣняли и помѣшали декуда имена старыхъ, славянськихъ богôвъ на имена Христа, Матери Божои, св. Ивана, Миколы.

Переминули тѝ часы щасливѝ народнеи независлости; народъ нашъ прійшовъ пôдъ панованья князѣвъ; но и въ тôй завислости не перемѣнивъ анѝ своеи истоты, анѝ свого громадського житья. — И пôдъ князями сходилися нашѝ предки на свои громадськѝ зборы; и пôдъ ними не уставала громада бути великимъ чоловѣкомъ.— Пережили ся князѣ, ôдбувши кровавѝ гарцѣ на руськôй землѣ; не оставили по собѣ нѣякого слѣду, навѣть не заховали для себе споминокъ у серцяхъ народу; ѥдынымъ хибань по нихъ позосталымъ дѣломъ було утворѣнье зъ своеи шумнои дружины вельможныхъ и маетныхъ панôвъ.—

По тôмъ пановаию князѣвъ наступае нова епоха въ исторіи нашого народу. - Переходить ôнъ пôдъ панованье Польщи и то рôжнымъ способомъ; одна часть просто завоевана Казимиромъ; друга часть черезъ Литовцѣвъ, зъ котрыми нашѝ Русины злучилися були; — но обѣ части пристали до Польщи на трактатахъ, запевняючихъ ихъ народнѝ права, пристали яко вôльни до вôльныхъ, рôвнѝ до рôвныхъ. — Станъ нашого народу въ початкахъ панованья Польщи бувъ хоть не зовсѣмъ щасливый, но досыть зносливый. И пôдъ нимъ не уставали нашѝ предки рядитися громадськими правами, збиратися на старѝ вѣчи. Не було ще тои навпослѣдъ такъ взлютившоися борьбы межи народомъ нашимъ а ляцькимъ. Причина не лежить зовсѣмъ у тôмъ, якобы не було вже у самôмъ серцѣ обохъ народôвъ, мотивôвъ, зародôвъ до боренья; якобы вони ажъ пôзнѣйше зъ ôдки инодѣ прійшли; були вони, но ще не выробленѝ, не явнѝ. Не выробився бо въ Польщѣ ще той соціяльный порядокъ, котрый ѥѣ потôмъ такъ рѣзко знаменувавъ и зрôсся зъ истотою народу ляцького такъ сильно, що перемѣна тогожъ навѣть и теперь тôлько черезъ великѝ бучи и руины въ самôмъ польскôмъ товариствѣ перепроваджена бути може. Порядокъ той соціяльный, про котрого мы говоримъ, ѥсть олигархія, т. ѥ. упривилѣевана каста народу, керуюча всѣми справами его, называюча себе ѥдино шляхотною, ѥдино гôдною репрезентувати интересы народнѝ. Но коли зъ смертію остатнего Ягайлона, Польща перестала бути панствомъ династичнымъ, а сталася елекційнымъ, дворяне и паны, выбираючѝ собѣ по волѣ короля, взмôцнили и утвердили на завше свои права.

Ôдъ сего часу зачинаѥся тэ крôвава борьба межи Русію и Польщею; а ѥсть вона по правдѣ борьбою двохъ противныхъ собѣ политичныхъ порядкôвъ, олигархіи и ста-

рого предковѣчнего, славяньского громадського порядку, або, попросту сказавши, єсть то борьба межи ляцькимъ панствомъ а руськимъ хлопствомъ. Тымъ то и нашѣ вельможнѣ паны, повидѣвши велику корысть для своєи вельможности, такъ хутко побраталися зъ сусѣдными „szlachetnymi,“ ôдцуравшися убогихъ братôвъ своихъ, покинувши рôдну хату и батькôвську вѣру; а тымъ своимъ поступкомъ явно показали, що вони такъ противни були генію нашого народу, якъ ти князѣ, котрыхъ шумною дружиною вони були.

Въ такôмъ а не инакшôмъ свѣтлѣ треба собѣ сю борьбу представляти.

Борьба та тымъ бôльше утвердилася и розъярилася, що руськiй народъ выславъ зъ посередъ себе неôдродныхъ сынôвъ своихъ, яко поборникôвъ своєи святои справы, котрѝ все були готови положити голову за Христіянство и за народъ свôй. — Були то козаки.

Козацьке товариство бере свôй початокъ ще за часôвъ останныхъ Ягойлланôвъ, де збѣги невконтентовани, утѣкали за Днѣпро на пороги и тамъ въ непреступныхъ мѣсцяхъ пробували. Були то по найбôльшôй части руськи молодцѣ, не хотѣвши жити зъ Ляхами. А коли ихъ число вже досыть помножилося, устроилися вони, завели певный, постоянный порядокъ, выбрали собѣ атамана, и на лехкихъ, самопостроєнныхъ човнахъ, чайкахъ, выѣзджали на синє море, абы добути славы, помѣрити ся зъ вражимъ Татариномъ, уточити зъ-пôдъ серця бѣсурманськои крови.— Конечнôсть обороняти себе ôдъ тыхъ азіятицькихъ наѣздникôвъ, выробила законне завданьє товариства: битися за вѣру Христіянську. Товариство те було ажъ до часу своєго морального упадку, дзеркаломъ и серцемъ святои Руси; молодцѣ були самымъ цвѣтомъ позбиранымъ изъ сынôвъ ѣи; вони ôдбивали якъ найвѣрнѣйше характеръ свого народу, и найсвятѣйше переховували єго звычаи.— Тымъ то такъ скоро рознеслася ихъ слава по всѣй рôднôй земли; старцѣ Божи, кобзарѣ ходили всюди и выспѣвували пѣснѣ и думы поскладани во честь вславившихся молодцѣвъ, таки пѣснѣ находили голосный ôдгомôнъ въ серцяхъ народу, народъ переймавъ ихъ; и передававъ ихъ въ дальше поколѣнья. —

И до нынѣ славить народъ нашъ въ своихъ пѣсняхъ лицарськи дѣла Самійла Кишки, Мороза, Нечая, Хмѣля, славныхъ Козакôвъ, и довго довго славитиме.—

Таке було перше завданьє и перше призначѣньє козакôвъ. Но коли „вражими Ляхами“ зпоругана зостала батькôвъ вѣра, права руського народу у н ѣ в е ц ь повернени обернули молодцѣ гостру шаблю на вельможныхъ; вони перши були котри вступилися за руську родину, за волю народню. Въ рôжныхъ часахъ выступали гетманы, котри вели охоче козацтво на вельможныхъ панôвъ.— Билися козаки зъ Ляхами пôдъ Павлюкомъ, билися пôдъ Трясиломъ, Остраницею.— А коли Богданъ розпочавъ найкровавшу розправу зъ шляхетчиною, коли пôднявъ ôнъ коругову волѣ руського народу, поспѣшивъ цѣлый народъ пôдъ тую-жъ, абы боронити ôдъ Ляхôвъ святу вѣру и свои семьи.— У тôй великôй, народнôй бучѣ видимъ ту борьбу 2 политичныхъ порядкôвъ, про котру мы перше вспомнули, на найвыщôмъ пунктѣ. — Кôнчилися ти вôйны нещасливо для руського народу але и нещасливо для Ляхôвъ, бо заднѣпрянська часть Руси перейшла пôдъ опѣку Московщины; при тôмъ выйшли Поляки ослаблени, тѝ вôйны були найважнѣйшою причиною до пôзнѣйшого упадку Польщи.

По переходѣ козакôвъ пôдъ московське правлѣнья, козацтво ослабѣло, бо не було вже тои зпружины, котрабъ ихъ пôддержувала до новыхъ боѣвъ, готовила здобувати собѣ славы въ оборонѣ своєи вѣры и родины. Спотыкнувъ ся, правда, пôдъ московськимъ правлѣньємъ знову демократизмъ Руси зъ инишмъ противнымъ собѣ политичнымъ порядкомъ; т. є. зъ кнутоватымъ, деспотичнымъ, монархизмомъ Московщины, но не було поводôвъ такихъ великихъ до кровавыхъ гарцѣвъ, бо Москалѣ були зъ нами однои вѣры, и выводили ще якись, єдни исторични початки обомъ народамъ.

Такъ слабѣло козацтво чимъ разъ бôльше, ажъ на конець упало, скôнчившися великою недорѣчностію, такъ противною єго властивôй истотѣ: остатный бо гетманъ Розумовськiй бувъ графомъ.

Коли такъ у козакôвъ шаблѣ пощербилися а рушницѣ поржавѣли, ôдозвався ще остатнiй разъ самъ народъ въ оборонѣ звоєй въ Колѣяхъ. Розумѣємъ мы тутъ трагедію зъ 1779 року. Сподвижники тои кровавои бучи носили имя Гайдамакôвъ. Роздерта и зболѣла грудь народня шукала собѣ свободного оддыху; народъ нашъ захотѣвъ спастися ôдъ тяжкои вражои паньскои неволѣ, и то ножемъ, обертаючи єго на вельможныхъ. Нещасна масса тѣшилася видомъ шляхетськои крови; любовалася въ стосахъ наваленыхъ шляхетськихъ трупôвъ. Кôнчилися безкорыстно для нашого народу ти Колѣи; волѣ ôнъ собѣ нездобувъ но упавъ назадъ въ давню, гôрьку неволю. И въ насъ въ Галичинѣ повторилося те саме зъявисько, тôлько въ меншôмъ розмѣрѣ, повторилося воно въ Опрышкахъ.

Отто коротко розказана исторія нашого народу котрый перетерпѣвъ такъ великаньски муки перебувъ такъ велики злиднѣ, котрый наборовъ ся тôлько за волю свою! Ясно зовсѣмъ, що пятнує сю нашу исторію. Найбôльшою ѣи цѣхою єсть власне те, чого у исторіяхъ инишхъ народôвъ не вбачаємо: що простый людъ, найнизша кляса народу, єсть головнымъ ѣѣ дѣйцємъ, що людъ вступався за народни права за зневажену вѣру батькôвську.— Видимо отже, скôлько выповнили мы вже завданьє народнє, и якъ мало намъ недоставало, абы показати образець досконалого товариства. Нѣгде бо у инишхъ народôвъ не говоривъ простый народъ такъ голосно въ справѣ народнôй, нѣгде не захововъ таку чисту, непорочню, и такъ сказавши идеальну постать; всюди ôнъ мовчавъ, придушеный ôдъ вельможныхъ, закрытый грубою заслоною. Но якъ велика та наша исторія, такъ незнана була вона народамъ. — Не було-бо въ насъ снаги, великимъ шумомъ и брязкомъ вы-

являтися передъ свѣтомъ, голосити своє имя; а до того ще завистни сусѣдни народы, заголомшили насъ, и повписували лицарськи дѣла нашого народу въ картины своихъ історій. Такъ жили мы незнани далеко ѡдъ свѣту но не забували себе. Кожду кривду, заподѣяну всѣ муки и терпѣнья, всѣ дѣла лицарськи и борьбы, пôднесени напротивъ вражныхъ натовпôвъ записувавъ нашъ народъ огненно на днѣ серця своєго, дожидаючи хвилѣ, абы колись повеличатися своєю щербатою долею передъ свѣтомъ, абы выявити непорочную свою по стать, а тымъ явно доказати, що не той великій, котрій шумомъ и маєткомъ зъєднає собѣ велике имя, а той котрій, незнаный, въ своєй тишинѣ выпье повну гôрькои, и въ найбôльшихъ терпѣньяхъ, въ найбôльшôй бѣдѣ и покусѣ задержить чисту душу голубицѣ, якъ каже Тарасъ. И въ самôй рѣчи прійшла та щастлива хвиля.

(Д. б.)

ЛИТЕРАТУРНИ ВѢСТИ.

Народни южноруськи пѣснѣ въ нѣмецькихъ переводахъ появлялись на початку 1862 р. часомъ въ Черновецькимъ „Sonntagsblatt der Bukowina.“ Нашъ даровитый поетъ и спôвробôтникъ П. І. Федьковичъ хотячи познакомити нѣмецьку публику зъ красою нашои народнеи поезіи помѣщавъ тамъ свои працѣ, за котри „спасибогъ“ може му сказати кождый русинъ. Велика знаемôсть обохъ языкôвъ пôдмагала П. Федьковичу такъ, що декотри зъ тыхъ переводôвъ читаються не наче творы оригинальни Пересилаючи ихъ въ редакцію „Bukowin-ы“, П. Федьковичъ написавъ невеличке переднє слово „Народня руська поезія,“ котре и въ нашôмъ письмѣ, хотя лишень въ переводѣ буде на своимъ мѣсцѣ:

„Такъ, якъ по мѣжъ восточно-славяньськими языками пôсля ильлирського найзвучнѣйшій є языкъ южноруській, такъ и пôсля тамтого має нашъ найбогатшу народню поезію, а коли иллирійська поезія перевисшає нашу може що до елементôвъ спѣвныхъ, то за то що до лирики южноруськихъ пѣсень не перевизшить єй жадна зъ прочихъ славяньскихъ народныхъ поезій. Бодяньскій ставляючи южноруську поезію висше всѣхъ народныхъ славяньскихъ поезій не перехваливъ певно.

Такожъ що до богацтва народныхъ пѣсень не перевызшає жаденъ славяньскій народъ народу южноруського, и численни зборки пѣсень тогожъ народу не вычерпали єѣ цѣлкомъ. Сежъ таки й годѣ, бо кождый парубокъ, кожде сѣльске дѣвча переливає свои чувства у пѣснѣ, зъ котрыхъ певно по бôльшôй части вѣє найчистша поезія; а кôлькожъ то красныхъ пѣсень зложили руськи вояки въ пору послѣдню италіяньского походу? Не єжъ се доказъ якъ благородни якъ глубоки чувства владѣють тымъ народомъ?

Не намѣряючи однакожъ въ переводахъ давати примѣру руськои складнѣ, не держався тойже строго. за то старався сумлѣнно поняти и ôддати гадку.“ Ôдтакъ наступають переводы пѣсень 1) **Гей у поли край дороги сидить козакъ чорнобрывый“** („Verkannte Liebe“) 2) „**Гей у поли край дороги стоить камѣнь мармуровый“** (Der Liebe Schiksal) 3) Der Huzulenbergschütz 4) Der Kosak 5) Kriegers Tod 6) Der bewährte Rath 7) Liebe 8) Und wenn ich einst u. m. d. Не завадить спôмнути тутки, що тыми днями дôстали мы 5 повѣстей руськихъ, (межи тыми 2 оригинальныхъ а три нереводы зъ италіяньского та нѣмецького) котрыхъ авторомъ є родовитый нѣмець. Нинѣ, де маємъ уже ляцки, чеськи, та хорватськи переводы Шевченковихъ творôвъ, булобы, гадаємъ, на часѣ и нѣмцѣвъ познакомити зъ нашимъ спѣвакомъ „правды та волѣ“ переводячи де котру зъ єго бôльшихъ поемъ на язикъ нѣмецькій. Гадаємъ, що нихто не вдавъ бы того такъ добре, якъ авторъ „Новобраничка.“

Такожъ дôстали мы велику часть **природнеи исторіи** на южноруськôмъ язицѣ, и хочемъ єю частями въ Вечерницяхъ помѣщати. Є то праця перша того роду на нашôй пôдкарпатськôй Руси, одже гадаемъ, що прислужимось такимъ обявленьємъ читающôй громадѣ.

ПЕРЕПИСКИ.

Пр. О. Ю. Сох. въ И. Готовôсть Вашу до жертвъ въ хосенъ Вечерниць мы въ пôвнѣ оцѣняємо - - прійметь нашу дяку за ваше щире письмо!

Ш. П. И. Б. Спасибôгъ Вамъ за те, що дѣломъ и словомъ працюєте въ тамтыхъ сторонахъ надъ пôднесеньємъ щиронародного духа. За книжки писатибъ Вамъ просто въ книгарню Ставропигійську — у тôмъ дѣлѣ мы самі Вамъ не порадимо— Дожидайте тамъ нашого письма — котре не заборомъ у С. зашлемо.

Часопись Вечерницѣ выходить що четверга у Львовѣ.

Цѣна предплаты

Для Львова	за рôкъ 4 р 50 кр.	за пôвъ року 2 р. 30 кр.	за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львôвъ	„ 5 „ — „	„ 2 „ 60 „	„ 1 „ 40 „

Предплату ôдбирає: Володиміръ Шашкевичъ пôдъ Ч. 229 мѣсто у Львовѣ.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ. Головный сотрудникъ Володиміръ Шашкевичъ.

Въ печатнѣ Михаила Ф. Порембы.